

Foredrag på Nordkalottstevne i Hammerfest 16. august 1980.
Energi- og industrisamarbeid på Nordkalotten.

En gang tidligere har jeg hatt anledning til å orientere en forsamling som dette om den norske regjeringens syn på et mulig framtidig energi- og industrisamarbeid på Nordkalotten. Det var på Nordkalott-konferansen i Tromsø i fjor høst, der jeg avsluttet mitt foredrag med å understreke det langsiktige tidsperspektiv som dette arbeidet nødvendigvis må sees i.

Jeg finner grunn til å minne om dette i dag. Jeg er klar over at det gjør seg gjeldende en utålmodighet på mange hold over at vi ikke er kommet lenger når det gjelder energi- og industrisamarbeid på Nordkalotten.

- 2 -

Utålmodigheten er forståelig. Men det har simpelthen ikke vært mulig å komme lenger i det konkrete samarbeid vi her tenker på. Årsaken er enkel nok: Vi vet ennå ikke nok om det som skal danne selve grunnlaget for samarbeidet, nemlig de eventuelle olje- og gassforekomstene på Kontinentalsokkelen utenfor den nord-norske kysten.

Det vi vet er at det kan ta lang tid, kanskje år, før det gjøres eventuelle funn. Det vil ta lang tid, mange år, fra funn gjøres og til produksjon kommer i gang.

Men det har likevel skjedd viktige ting i sommer:

For det første vedtok Stortinget at leteboring skulle settes i gang i to områder nord for den 62. breddegrad. Det skjedde etter en lang utredningsperiode og etter en til dels hard politisk strid.

For det andre har er på embetsmannsplan startet opp

en felles nordisk utredning av de muligheter som eventuelle olje- og gassfunn kan gi for et framtidig energi- og industrisamarbeid på Nordkalotten.

Det var så langt tilbake som i 1976 at de nordiske statsministre ba om en slik utredning. Man regnet nemlig dengang med at prøveboringen nord for den 62. breddegrad skulle komme i gang forholdsvis snart. Men så skjedde det ting i den norske oljevirkosomhet som førte til at prøveboringen ikke bare ble utsatt, men også gjenstand for en ny og ganske bred politisk debatt. Av den grunn ba den norske regjering om at utredningen ikke ble satt i gang før Stortinget hadde behandlet og tatt standpunkt til om det i det hele tatt skulle settes i gang prøveboring i nord.

Stortinget gjorde sitt vedtak i slutten av vårsesjonen. De nordiske energi- og industriministre oppnevnte deretter umiddelbart utredningsutvalget, og utvalget er nå i gang med sitt arbeid. Det ventes at utredningen vil foreligge i løpet av neste år.

Bakgrunnen for det arbeid som her er satt i gang vil selvfølgelig være kjent for denne forsamling. De tre land det her gjelder har felles problemer på Nordkalotten. Problemene har vært særlig store i de indre områder, og der vil ^{de} selvfølgelig ikke bli mindre dersom olje- og gassfunn skulle føre til en lokalisering av ny virksomhet utelukken- de til kystdistriktene i Norge. Ingen av de nordiske regjeringer - heller ikke den norske - er interessert i at dette skjer. Derfor må en ofre nettopp utviklingen av hele Nordkalott-området betydelig politisk oppmerksomhet.

Men det er vel ^{også} klart for de aller fleste at å få til ny næringsvirksomhet i de områder det her dreier seg om, ikke lar seg gjøre ved politiske vedtak alene. Våre lands næringsliv må engasjere seg i langt sterkere grad enn i dag. Når den norske regjering har presset på for å komme i gang med prøveboringen i nord er det blant annet for å gi næringslivet et signal om at det skal satses på Nord-Norge. Når vi på nordisk plan er så sterkt engasjert i å finne politiske løsninger som kan gagne hele Nordkalotten, er det også for å gi det nordiske næringsliv signaler om at det bør satse på disse områdene og utnytte ressursene her.

Vi har på norsk side satset sterkt på at olje- og gassforekomstene skal brukes som grunnlag for å skape nye og varige arbeidsplasser i Norge. Det vil - tror jeg - være bred politisk enighet om at denne målsetting må utvides til

å gjelde hele Nordkalott-området dersom ressursgrunnlaget er til stede.

Oljeselskapene forstår nå at vi på norsk side mener alvor med kravet om industrielle samarbeidsprosjekter, og de nedlegger i dag et betydelig arbeid på dette felt. Fra myndighetenes side understreker vi at oljeselskapenes arbeid på industrisiden må være av kontinuerlig art, og ikke en "stopp - gå"-prosess knyttet til den enkelte konsesjonsrunde.

For å styrke informasjonsutvekslingen i forbindelse med oljevirkksomheten og industrielt samarbeid med utenlandske oljeselskaper vil det nå bli oppnevnt et nytt kontaktutvalg. I dette utvalget, der også de nord-norske fylker blir representert, skal det skje en løpende debatt om spørsmål knyttet til oljevirkksomhet og industrisamarbeid med oljeselskapene.

Her kan fylkene tilkjenne sine interesser og synspunkter.

Jeg forutsetter at arbeidet i dette utvalget også vil ha betydning for det som skal skje på Nordkalotten. Det vi nå trenger, er jo informasjon og idéer og engasjement både sentralt, regionalt og lokalt. Dessuten må vi ta næringslivet med.

Jeg finner imidlertid igjen grunn til å understreke den usikkerhet som fortsatt gjør seg gjeldende. Oljeleting er en usikker virksomhet. Fram til i sommer har vi bare drevet petroleumsvirksomhet på sokkelen sør for den 62. breddegrad. Dette er et område som er omtrent 15% av den totale norske kontinentalsokkel som vi regner som interessant i denne sammenheng. Det har tatt oss 15 år å få en god oversikt over geologien sør for den 62. breddegrad. Når vi nå i sommer har startet letevirksomhet på to områder utenfor Troms/

Finnmark og Møre/Trøndelag er dette første skritt i en langvarig og planmessig kartlegging av ressursene på den nordlige del av Kontinentalsokkelen. Selvom de områdene der letevirksomheten foregår er lovende, er det realistisk å regne med at vi må bore en rekke hull før vi kan gjøre eventuelle drivverdige funn. Jeg vil minne om at vi i Nordsjøen boret 32 hull før vi fant Ekkofisk-feltet.

I området utenfor Troms/Vestfinnmark tar vi sikte på å bore med to rigger i sommersesongen. Selv under de aller gunstigste omstendigheter, det vil si at funn raskt gjøres fra de blokker som nå er tildelt, kan en ikke regne med at produksjonen fra eventuelle felt kan ta til før helt i slutten av 80-årene eller i begynnelsen av 90-årene. Men vi må være forberedt på at det ^{også} kan ta betydelig lengre tid før en gjør drivverdige funn i dette området.

Etter hvert som vi får erfaring fra virksomheten nord

- 9 -

for Stad vil det kunne være ønskelig å justere aktivitetsnivået slik at en raskere får kjennskap til ressursene i dette området. Men boring etter og produksjon av petroleum i nord berører i særlig grad fiskernes næringsinteresser. Det er derfor ved utpeking av de aktuelle boresteder utenfor Troms og Trøndelag lagt stor vekt på å ha god kontakt med fiskerne, slik at virksomheten skal ha minst mulig skadevirkninger for deres virksomhet. I en langsiktig plan for ressurskartleggingen av sokkelen i dette området vil myndighetene legge stor vekt på at petroleumsvirksomheten skal foregå i områder som i minst mulig grad skaper vansker for fiskerne. Skulle et område være spesielt interessant både ut fra en fiskerimessig og en petroleumsgelogisk synsvinkel må det fore-

tas en avveining av mulige fordeler og skadevirkninger som følge av petroleumsvirksomheten i det aktuelle området. På denne basis vil det så måtte treffes beslutning om hvorvidt petroleumsvirksomheten bør startes opp.

Jeg er klar over at det jeg her har sagt, kanskje ikke akkurat gir så mye håp om et snarlig oppsving i det næringspolitiske samarbeid på Nordkalotten. Men både de naturgitte og de politiske problemer vi er stilt overfor, er meget vanskelige.

La meg da legge til at det er grunn til å være optimistisk på litt lengre sikt. Det er grunn til å være optimistisk når det gjelder mulighetene for drivverdige funn, og det er grunn til å være optimistisk når det gjelder ut-

nytingen av ressursene i et videre geografisk og samfunnsmessig perspektiv.

I prinsippet kan en vel si at det foreligger fem hovedområder for samarbeid omkring norsk olje og gass på Nordkalotten:

1. Det vil være stort behov for arbeidskraft i anleggsfasene. Det skal bygges plattformer, dekkmoduler, osv., og jeg forutsetter at mye av dette arbeidet vil kunne foregå i Nord-Norge. Videre er det aktuelt med ilandføringsterminaler og muligens - eller forhåpentlig - petroleumsbasert industri/kraftverk.
i tilfelle
Det må også skje en generell samfunnsutbygging, veier, boliger, service-institusjoner osv.

2. Det vil kreves arbeidskraft til driftsfasen, såvel ute på feltet som på basene i land, på terminaler, i industri osv. Det vil her være spørsmål om oppgaver som stiller høye krav til kompetanse og utdanning.
3. Oljevirkksomheten vil gi grunnlag for betydelige leveranser av varer og tjenester. I Norge har vi gjennomført en utredning om dette, og både i Sverige og Finland foretas det nå en kartlegging av mulighetene for tilsvarende leveranser.
4. Størst interesse knytter det seg vel i øyeblikket til en eventuelle industriell utnyttelse av ilandført olje og gass. Det vil særlig være aktuelt der en også kan nytte ut andre råstoffer i området, f.eks. jernmalmen. LKAB, Sydvaranger og Norsk Jernverk har

allerede besluttet å utrede mulighetene for et samarbeid om et jernsvampeverk på Nordkalotten, dersom det blir gjort gassfunn utenfor Nord-Norge. Det er et initiativ som det er grunn til å hilse med tilfredshet.

5. Spørsmålet om olje og gass i energiforsyningen på Nordkalotten kan også bli aktuelt. Men både her og når det gjelder industriell utnyttelse vil det være nødvendig med en gassrørledning fra Nord-Norge til Kontinentet, med eventuelle stikkledninger.

Den nordiske utredningen som nå er satt i gang, vil kunne avdekke en rekke av de problemer som må klarlegges før vi kan gå inn i drøftinger av konkrete samarbeidsprosjekter. Men samtidig bør en fortsette arbeidet på det regionale plan, slik at en også her kan komme med syns-

og idéer for det videre samarbeid.

Hvis det blir gjort større petroleumsfunn utenfor Nord-Norge vil produksjonen hovedsakelig måtte eksporteres ut av regionen, som råvare eller i foredlet form. Markedsutsiktene i eksportmarkedene og transportkostnadene for råvarer og foredlede produkter vil være avgjørende for lønnsomheten av de ulike muligheter for videreforedling i nord. Ser en på raffinering av råolje, taler transportkostnadene for lokalisering av raffinerier nær forbruksområdene. De store økningene i oljeprosene har imidlertid gjort transportkostnadene relativt mindre viktige enn tidligere. Lønnsomheten av et eventuelt nytt raffineri vil i stor utstrekning avhenge av kapasitetsutnyttelsen og lønnsomheten i raffinering-

industrien generelt, samt det nye raffineriets råoljetilførsel og avsetningsmuligheter.

Når det gjelder naturgass er situasjonen nokså forskjellig. Transportkostnadene er mye høyere enn for olje, og er helt avgjørende for hvorvidt og hvordan et gassfunn kan utnyttes. Dette har også betydning for eventuelle funn utenfor Nord-Norge. På grunn av kostnadene ved legging av rørledninger over lange avstander vil det kunne bli aktuelt å eksportere gassen med skip - i nedkjølt tilstand som såkalt LNG - eller å anvende gassen som råstoff i industriell virksomhet i nærheten av produksjonsstedet for framstilling av produkter med lavere transportomkostninger. Blant de aktuelle produktene som kan nevnes er metanol og ammoniakk. Av samme grunner kan også bruk av naturgass til produksjon av elektrisitet i

varmekraftverk bli aktuelt.

Men uansett hvilket utnyttelsesalternativ som velges må kostnadene ved utvinning, transport og eventuell videreforedling dekkes. Transportkostnadene vil i alle tilfelle øke med avstanden til markedene, slik at det blir mindre igjen til å dekke investeringene i faste anlegg på feltet og eventuelt i land.

Også som innsatsfaktor i nordisk samarbeid kan naturgassen være interessant. Ved legging av rørledninger vil det kunne åpne seg muligheter for samarbeid for utnyttelse av en del av gassen via "avstikkerledninger". Aktuelle anvendelser av gassen vil også her være som energi eller råstoff. Som energikilde kan gassen også benyttes direkte til industrielt bruk ved f.eks. reduksjon av jernmalm, svovelkise eller i sementindustrien. Som nevnt

ovenfor egner naturgassen seg som råstoff for produksjon av bl.a. ammoniakk og metanol.

Vi må imidlertid understreke at økonomien i slike prosjekter er høyst usikker, og vil avhenge av markedsutsiktene i de store gassforbrukende områder, transportteknologi og flere andre faktorer som vi ikke har kontroll med. Det er altså slik at det lange tidsperspektivet fram til slike planer kan realiseres gjør at lønnsomheten av de forskjellige anvendelsene kan endre seg mye i forhold til hverandre.

De nordiske regjeringer er sterkt opptatt av å finne løsninger på de problemer vi møter på Nordkalotten. Det er politisk enighet i samtlige tre land om at bosettingen må opprettholdes og næringslivet bygges ut i dette området. Vanskelige geografiske og klimatiske forhold og sviktende ressursgrunnlag har ikke gjort det enkelt å bygge og bo i denne delen av Norden. Men når vi nå ser at nye ressurser kan gi et nytt og tryggere grunnlag, er det vår plikt å utnytte dem til felles beste.

Dette er den norske regjerings arbeidsgrunnlag, og dette vil være hovedretningslinjen i vår politikk når det gjelder utnyttningen av de ressurser som vi alle håper vil avdekkes om ikke alt for lenge på kontinentalsokkelen utenfor Nord-Norge.

Men igjen: Det vil ta tid å bygge opp en slik ny virksomhet. Denne tida må vi bruke til grundige analyser, til forberedelse og planlegging.

Vi må se på de "instrumenter" vi har, om de er hensiktsmessige i en ny situasjon. Er kommunikasjonene gode nok, fungerer våre samfunn godt, er det tilbud nok til dem som skal bygge og bo her?

Har vi gode nok økonomiske virkemidler? Jeg vil nevne et par aktuelle tiltak: På nordisk plan har vi villet gjøre Nordisk Investeringsbank til et hensiktsmessig instrument. Banken kan nå gi lån både direkte til bedrifter som vil fremme prosjekter av nordisk interesse, og indirekte via ordningen med regionallån som nettopp er satt ut i livet. Men næringslivet og distriktene må selv ta de nødvendige initiativ for å nyttiggjøre seg det apparat som de

nordiske regjeringer her har skapt.

Volvo-direktøren Per Gyllenhammar kastet for en tid siden inn i debatten om det nordiske økonomiske samarbeid et forslag om å opprette en egen nordisk stiftelse for fremme av industrisamarbeidet. Gyllenhammar har selv antydnet arbeidsområdene for en slik stiftelse:

- Den skal arbeide ut en egen nordisk industri-politikk,
- skissere nordiske industrielle samarbeidsområder,
- foreslå stimulanser for nordiske industrielle prosjekter,
- foreslå utbyggingsplaner for nordiske kommunika-sjoner,

- foreslå og sette ut i livet forskning som gavner nordiske prosjekter,
- foreslå harmonisering av lover o.l. for å fremme en felles industriutvikling.

Det er forutsetningen at stiftelsen skal være et selvstendig organ, uavhengig av statlige myndigheter. Jeg vet at Gyllenhammars forslag må vurderes med sikte på å gjøre næringslivet selv direkte interessert i det.

Forslaget er vel verd å overveie. I det hele tatt må vi ikke la idéer og forslag forbli uprøvet i den fase det nordiske samarbeid nå er inne i. Det vil være med på å fremme dette samarbeidet. Og rent konkret for det vi er opptatt av i dag: Det vil kunne hjelpe oss med å skape ny tro på Nordkalottens framtid.